

ACC. N:R M. 14667: 1-5.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Agneta Sundelöf, Lund*
Härad: *Östera* Berättare: *Isidor Svensson*
Socken: *Torhamn* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1958* Född år *1880* i *Torhamn*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-5.

LUF 73

Isidor Svensson bor fortfarande som verksam lantbrukare på sin födelsegård, en efter traktens förhållande ganska stor gård. Åren 1902 - 08 var han i Amerika.

LUF 73

1

"Många av de förändringar som skett, ~~här~~ har blivit till genom ekonomiskt uppsving, hushållningssällskapets arbeten, Amerika - pengar och genom att industrierna tagit arbetskraften från landsbygden och högt löneanspråken. Visst har det funnits föregångsmän inom socknen. Per Hölgersson i Grebbegården, som hade handelsboden där, ivrade t.ex. mycket för kreatursavels höjande. Det var en känd man här, som dog in på 1920 - talet.

Karlskrona har också betytt en hel del, men mest så att där funnits arbetsmöjligheter på Örlogsvaraet och i industrierna. Nyheterna har mera kommit genom pressen.

Inställningen till kontanter har ändrats såtillvida, att numera lånar eller får man aldrig någonting --- man betalar för allting. Jag minns, att 1909 kom en man hit ned en dag och sa : "Nu vet jag inte hur jag skall bära mig åt längre". Han hade doppat kökt potatis i salt och ätit och hade inte sett sovel på så och så många dagar. Jag gav honom en korg och sa åt honom att gå ned till sjön till Sven Olsson och hälsa från mig, att han hade lov att fylla korgen med salt sill --- och så klarade han sig ett tag.

Avlöningarna här har alltid betalats i kontanter. Nån gång

gav man väl lite bredvid, men det var bara på de större gårdarna. Inte fick de mycket pengar. 1911 byggde jag min lada, och då fick snickarna 25 öre i tim. 10 tömmars arbetsdag hade de, och på 2.50 skulle de klara mat och allt.

Fast handelsbod har här i Sandhamn aldrig varit. Men vi har haft Torhamns och Truseryds, men där de började vet jag inte. Tidigare fanns ju den stora i Grebbegården, som det nu inte är mycket med.

Bystämman har här funnits så långt jag minns, och sen 1909 har jag varit med om var-enda en utom i fjol då jag var i Amerika och hälsade på. De gamla formerna har stått sig sedan dess. Älderman har vi inte, utan bystämman utser varje år den, som skall ha det nästa år, och så vandrar det runt. Det är 1 maj och efter förhandlingarna samlas vi tillsammans ~~o~~ med kvinnorna på kafferep. Förr i världen var det så, att männen festade på förmiddagen och kvinnorna för sig på eftermiddagen, men nu gör vi det tillsammans.

Mejeriet var den första andelsföreningen, började 1887, sen kom stärkelsefabriken på 1890 - talet, och sen tjurföreningar och tröskeföreningar efter hand.

Till jordbruksförbättringarna har vi haft hjälp av hushållningssällskapet (kom till före min tid) och konsulenterna. Några utställningar eller kurser har här inte varit. Lite grand har produktionen lagts om. Mjolkproduktionen har ökat mycket, när mejeriet började var det nästan ingen mjolk jämfört

med nu. Dels har man ökat beståndet, och dels har djuren fått mycket bättre skötsel. Förr hölls de nästan på svältgränsen. Fåravel var här en gång. I min barndom hade nästan alla får, men de är ju besvärliga att hålla reda på, och det finns dåligt med beten nu. Det har planterats in tusentals tunnland skog --- började genom en skollärare, som tog ut barnen i skogen, och fortsattes 1908 av hushållningssällskapet --- och sen stenvagnarna kom för några år sen har man brutit massor av jord, där det förr var beten.

En gång hade de silverrävsfarmar här också. De försvann för en 20 år sen, och nu försöker man med mink istället.

Växtföljden har ändrats i och med att potatis införts. I slutet av 1800 - talet fick vi en stärkelsefabrik i Gisslegik, och där fick man avsättning för sin potatis. Den fabriken var det väl lite si och så med för ett tag sen, men nu är den en av södra Sverige finaste.

Mycket här har dikats, men ännu mer har brutit fram av jorden.

I början hade man oxar och körde med, småställena använde t.o.m. sina kor, sen kom hästarna och nu har vi traktorer. Jag minns ännu den tiden, då man fick göra allt för hand, men då fanns det ju folk så det gick bra. När arbetskraften minskade fick man skaffa sig maskiner. På ~~XXXX~~ 1900 - talets början skaffade jag mig såningsmaskin, så självbindare och sen maskin efter maskin.

Vägarna har varit dåliga ända tills vägstyrelsen tog hand om dem för några år sen, men det saknas ju mycket ännu. Men så länge bönderna försökte hålla den var det ju ännu sämre.

I min barndom fick vi posten 2 eller kanske först 1 gång i veckan. Det var en gumma i Orranäs uppe i norra socknen, Alma Spanna kallade vi henne, som gick hela vägen till Torhamn och sen delade ut posten på hemvägen. Sen blev det 3 och så 4 ggr i veckan, och nu har det varit daglig postgång rätt länge.

Den första och egentligen enda binärningen här har varit, var stenhuggeriet, som fanns före första världskriget. Stenhuggarna var invånarna och inte inflyttat folk. Det höjde standarden lite --- ett tag sysselsatte det riktigt mycket folk.

Det var många som for till Amerika, och många som kom upp sig på det här hemma också. De lånade pengar till resan, dels fanns det de här, de kunde låna ~~x~~ av, dels hjälpte man varandra över. En i familjen for dit och tjänade ihop resan till näste man. Där ute arbetade de i industrierna, byggnation och i skogarna.

Byggnadsskicket här har ändrats en hel del, men mest har man lagt an på tillbyggnader och reparationer för att få mera utrymme och för att modernisera.

Tidningen har existerat så långt jag minns. Carlscrona Weckoblad. Sen kom Länstidningen. Det var till att börja med flera familjer om en tidning, som kom en gång i veckan. Det händer nog fortfarande att de delar en tidning. Några böcker fanns ej, utom

möjligen bibel och psalmbok.

Skola hölls ursprungligen i bondgårdarna och lärarna var inte något vidare. Jag minns en gammal man, Westman från Torhamn, och sen kom Fridström, också därifrån.

I min barndom gick alla i kyrkan på söndagen. Hela vägen f var full av folk och det kom hästskjutsar ända från norra delen av socknen. Då var söndagen verklig helgdag, nu är det nog dåligt med det. Väckelserna tog död på kyrkgäendet. Man gick hellre till missionshuset. Det var kortare väg, och så var mötena på kvällen. Det betyder nog mycket här på landet. En lantbrukare har en hel del att bestyra på förmiddagen även om det är söndag --- det kan man se i missionshusen också. Hålls ett möte på förmiddagen är där lika tomt som i kyrkan.